

Védett vendégek a kertben

Madarak

SOKK

Egyesület

Sport, Oktatás, Kultúra,
Környezet- és Természetvédelem

Tisztelt Olvasó!

Nagy örömmel mutatjuk be ezt a különleges kiadványt, amelyben Magyarország védett madarai egy részével ismerkedhet meg. A következő oldalakon szereplő fajok városban is, akár saját kertünkben, vagy a közeli parkban feltűnhetnek. Ha megfigyeljük és megóvjuk őket, színeikkel, hangjukkal mindennapi életünket gazdagítják. Ezek a madarak nem csupán a természet és környezetünk részei, de – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított természeti értékeink – kulturális és nemzeti örökségünk különleges, védett fajai is. E kiadvány célja, hogy segítsen hozzájuk közelebb kerülni, megismerjük őket, megértsük a szerepüket ökoszisztémánkban és tudatosan járuljunk hozzá védelmükhöz.

Az év minden szakában tehetünk a madarakért. Ősszel és télen az etetés és itatás mellett az odúk karbantartása is fontos feladat, hiszen ezek a fészkelőhelyek nem csak a költési időszakban, hanem a hideg hónapokban is menedéket nyújtanak számukra. Tavasszal azonban fontos, hogy fokozatosan visszavonuljunk ebből a szerepből, hogy a madarak természetes táplálékforrásaikra támaszkodhassanak.

Bízom benne, hogy ez a kiadvány nem csak új ismereteket adhat, de inspirál is az aktív részvételre a madarak megismerésében és védelmében, és így hozzájárul a harmonikus kapcsolat fenntartásához a természettel.

A kiadvány készítéséhez felhasználtuk a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület hivatalos honlapján (<https://mme.hu/>) található információkat és képeket. Köszönetünket fejezzük ki a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek!

Kellemes olvasást, izgalmas madár-megfigyelést kívánok!

Üdvözlettel:

Dr. Péter Norbert PhD

okleveles természetvédelmi mérnök,
a környezettudományok doktora

7

Fekete rigó (*Turdus merula*)

Fészkelő, gyakori, részben vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Leggyakoribb rigónk. Nevével ellentétben a tojó nem fekete, hanem barna. Éneke dallamos, fuvolázó. Riasztóhangja hangos csettegetés. Fákon, bokrokon, örökzöldekben fészkel. A fiókák még nem tudnak repülni, amikor elhagyják a fészket. Hernyókat, gilisztákat, rovarokat, bogyókat eszik. Eredeti élőhelye az erdőszél, bokrosok. Innen húzódt a települések parkjaiba, kertekbe. Egy részük a Földközi-tenger mellékére vonul.

2

Fenyőrigó (*Turdus pilaris*)

Ritka fészkelő, vonulásban gyakori, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Fekete rigó nagyságú. Csacsogó hangon, röptében énekel. Gyakran hallani „csacsacsak” hangjukat. Fán fészkel, gyakran telepesen költ. Rovarokat, csigákat, gilisztákat és bogyókat eszik. Télen nagy csapatok érkezik északról hazánkba és pihenés, táplálkozás után indulnak a Földközi-tenger vidékére. Inváziós években akár jelentős számban is nálunk telelnek.

9

Sárgarigó (*Oriolus oriolus*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Feketerigó nagyságú. Éneke az ismert „huncut a bíró”. Későn, április végén jön vissza, így ha februárban, márciusban énekét halljuk, az csak a hangutánzó seregély lehet. Ligetes erdőben, parkokban ágavillába fon művészi fészket. Rovarokat, hernyókat, ősszel bogyókat eszik. Kelet-Afrikában telet.

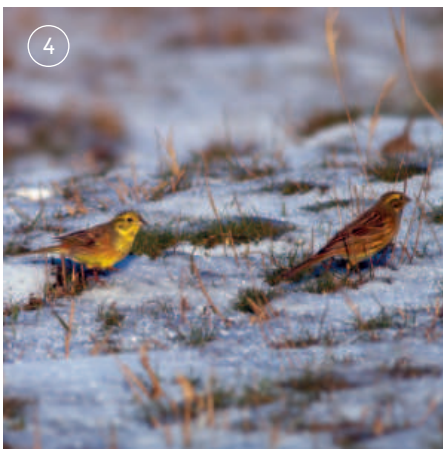
2

Zöldike (*Carduelis chloris* vagy *Chloris chloris*)

Fészkelő, gyakori, részben vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Veréb méretű. Éneke elnyújtott csicsérgés. Hívóhangját „zsiíír”-nak halljuk. Úgy is mondjuk, hogy ilyenkor „zsiroz”. Fákon, bokrokon fészkel. Magevő, szívesen jár az etetőre. Mint minden pintyféle, a talajra szórt magvakat eszi. A vonulók a Földközi-tenger nyugati részén telelnek, az itt maradókhöz északról érkezők csatlakoznak.

4

Citromsármány (*Emberiza citrinella*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Nagyobb a verébénél. Sárga szín és vöröses farok jellemzi. A hímek fák, bokrok csúcsán ülve már februárban énekelni kezdenek. Éneke egyszerű, 7 szótagú, a végén lefelé hajló. A talajon fészkel. Magevő. Télen nagyobb csapatokban kóborol, gyakran csatlakozik más pintyfajokhoz.

9

Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*)

Fészkelő, gyakori, részben vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Legnagyobb pintyfélénk, seregély méretű. Rövid farok és hatalmas kúpos csőr a jellemzője. Éneke egyszerű, egy szótagú. A fakonában fészkel. Magevő. Kemény telegen Dél-Európába vonul. Északról érkezők telelnek nálunk.

2

Csicsörke (*Serinus serinus*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kék cinege méretű. Kiemelkedő helyről folyamatos, csi-csergő hangon énekel. Fákon, bokrokon nem túl magasan építi fészket. Gyommagvakat fogyaszt. A Földközi-tenger környékén tel. Az utóbbi időben a településeken is megtalálható.

5

Csuszka (*Sitta europaea*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Széncinege méretű. Táplálékkeresés közben gyakran halad csavarvonalban lefelé a fán. Éneke trillázó, hangja fémesen csattogó. Odúlakó, ha a bejárat túl tág, akkor sárral megfelelő méretűre szűkíti. Rovarevő, télen bogókat, magvakat is fogyaszt, olajos magvakért a madáretetőket is látogatja. Kertekben, parkokban is gyakori.

2

Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Széncinege nagyságú, de karcsúbb és a farka is hosszabb. Nincs még egy ennyire sötét testű és vörös farkú madárunk. Éneke egyszerű, reszelős hangokkal a végén. Mindig kiemelkedő helyekről énekel. Épületek üregeiben fészkel, elfoglalja a nagy nyílású mesterséges „C” odúkat. Rovarokat fogyaszt. A telet a Földközi-tenger térségében tölti.

1

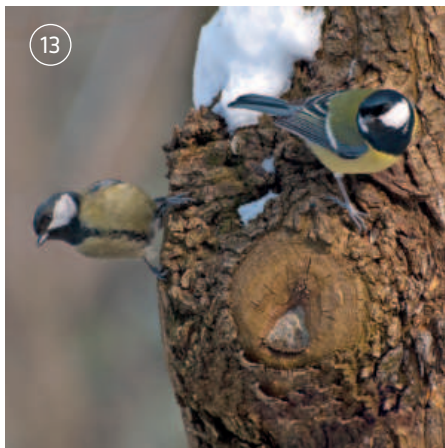

Vörösbegy (*Erithacus rubecula*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Széncinege méretű, kíváncsi madár. Éneke hangos, dal-lamos. Dús aljnövényzetben, a talajon vagy talajköz-elben építi fészkrét. Rovarokat, lárvákat, bogyókat fogyaszt. Olaszország környékén telet. Fészkelőállományuk egy része nem vonul el, ezekhez északról érkezők csatlakoznak. Télen parkokba, kertekbe húzódik. Gyakori kakukkgazda.

13

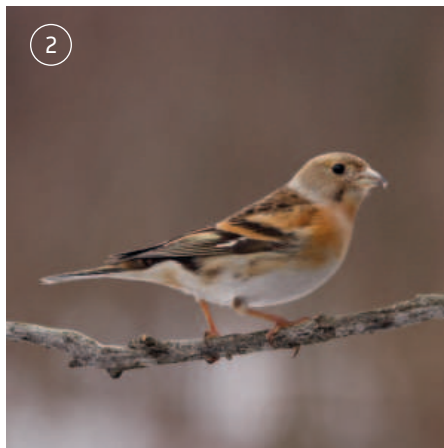

Széncinege (*Parus major*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

A legnagyobb, legismertebb cinege. Éneke a „nyitnikék”. Odúlakó, mesterséges odúval könnyen telepíthető. Rovarokat, pókokat, hernyókat eszik, télen magvakat is fogyaszt. Költés után kis csoportokban kóborol, hozzájuk télen északról érkezők is csatlakoznak. Télen szívesen jár az etetőre és az olajos magvakat fogyasztja.

2

Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*)

Vonulásban, télen rendszeres, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Véréb méretű. Északi hazájában főként fenyőkön fészkel. Magevő, nálunk az etetőket is szívesen látogatja. Hazánkon tömegesen vonul át Észak-Afrikába, nagy csapatai azonban át is telelnek. Régebben téli pintynek hívták, mert nálunk csak ilyenkor látható.

2

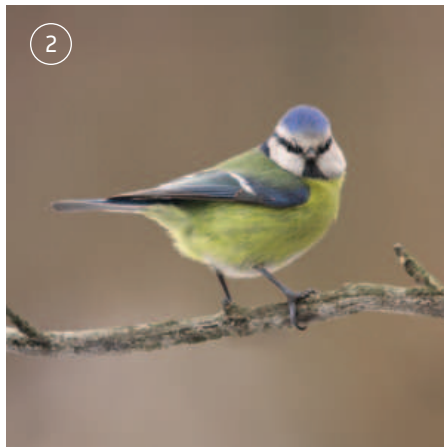

Ökörszem (*Troglodytes troglodytes*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Egyik legkisebb madarunk. Apró, gömbölyű termete és felfelé álló farka, nyugtalan természete jó ismertetője. Hangos, dallamos éneke csaknem egész évben hallható. Víz közelében, a sűrű aljnövényzetben gömb alakú, zárt mohafészket rak. Apró rovarokat, pókokat, télen magvakat fogyaszt. Télre a Földközi-tenger környékére vonul. A nádasok, kertek, parkok környékén hozzánk teletelni érkezőket láthatunk.

2

Kék cinege (*Parus caeruleus*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kisebb a széncinegénél. Égszínkék színei miatt eltéveszthetetlen. Cinegéinknél csak e két fajon található sárga szín. Trillázó, csettegő hangon énekel. Odúlakó, de mesterséges odú esetén szűkebb bejárónyílásra van szüksége, mint a széncinegének. Rovarokat, pókokat, hernyókat, petéket fogyaszt. Rájár az etetőre is, ahol magvakat is eszik. Télen egyes csapatokban kóborol.

6

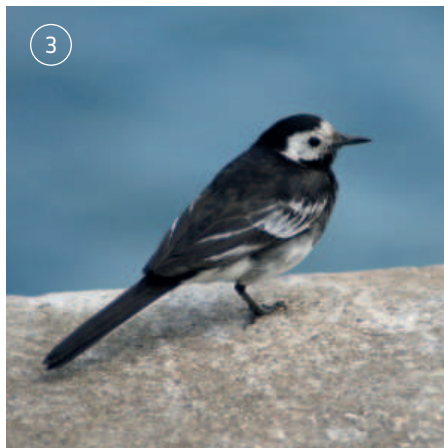

Erdei pinty (*Fringilla coelebs*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Veréb nagyságú. A szürke fejű, borvörös mellényű hím eltéveszthetetlen. Csengő hangon énekel. Hívóhangja csengő „pinty-pinty”. Fán épít fészket. Magokat, rovarokat eszik. Olaszországban telet. Rendszeresen az áttelelők, hozzájuk északról jövők csatlakoznak. Régebben csak erdei madár volt, mostanában parkokban, kertekben is megtaláljuk.

3

Barázdabillegető (*Motacilla alba*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Akkora minta a sárga billegető. Mintázata változó, de jellemző a fekete-fehér-szürke szín. Farkát gyakran billegeti. Éneke kellemes, csicsgergő. Épületek üregeiben, farakásokban költ. Állati eredetű táplálékot fogyaszt. A Földközi-tenger környékén telet, de vannak áttelelők is.

1

Barátcinege (*Parus palustris*)

Fészkelő, rendszeres, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kék cinege méretű. Énekében a „nincsen” hangsort ismételteti. A lombos erdők lakója. Odúlakó. Rovarokat, hernyókat, lárvákat, magvakat is fogyaszt. Télen más cinegefajokkal vegyes csapatban kóborol. Az etetőket is látogatja.

2

Mezei veréb (*Passer montanus*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kisebb a házi verébnél. Csokoládébarna fejeteteje és fekete fülfoltja jó ismertetője. Röviden, magas hangon csiripel. Üregekben zárt fészket készít. Nagyjából magokat, bogyókat eszik, de rovarokat is fogyaszt. Télre nagy csapatokba verődik.

2

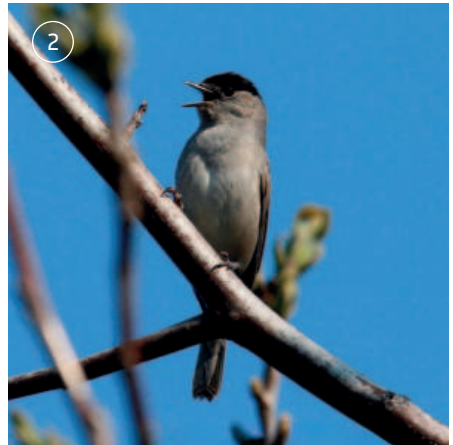

Házi veréb (*Passer domesticus*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Általánosan ismert, még gyakori fajunk. A hím fejeteteje palaszürke. Hangja a jellegzetes csiripelés. Száraz növényi szálaból szőtt fészket odúba, épületek üregeibe, ritkábban fák, bokrok ágai közé építi. Bár magevő, fiókáit rovarokkal eteti. Télen a településeken csapatokba verődik.

2

Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Szécinege méretű, de karcosúbb, de fekete sapkás hím és a barna sapkás tojó más fajokkal nem téveszthető össze. Szép, csengő az éneke. A sűrű aljnövényzetben a talaj közelébe építi fészket. Parkokban, kertekben is megtelepszik. Rovarokat, hernyókat, bogyókat fogyaszt. A Földközi-tenger környékére vonul, de vannak áttelelők is.

Molnárfejske (*Delichon urbicum*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 50 000 Ft

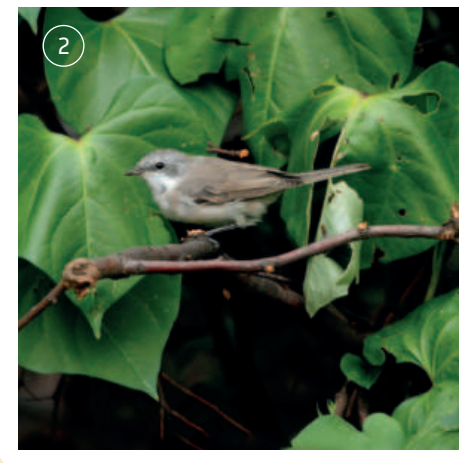
Kistermetű fecskénk. Enyhén villás fark és hófehér farsík jellemzi. Kellemes, halk, csicsörgő hangja van. Épületekre negyedgömb alak, felül szűk bejárónyílással ellátott, zárt sárfészket tapaszt. Telepesen is fészkel. Repülő rovarokat fog. A Szaharától délre telegy.

Füstifecske (*Hirundo rustica*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 50 000 Ft

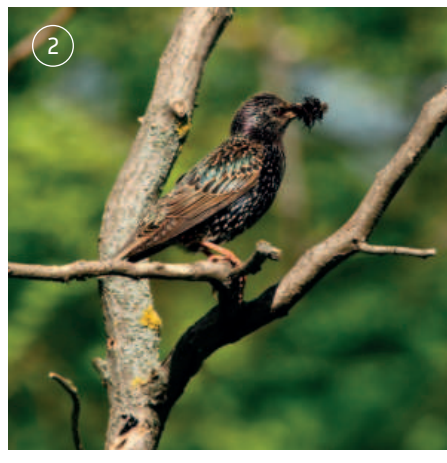
Nagyobb, mint a molnárfejske. Mélyen villás farka miatt összetéveszthetetlen. Hangja lágy, csivitelő. Inkább a falvak, kisebb települések lakója. Épületekre, istállók belsejébe ragasztja felül nyitott, negyedgömb alakú sárfészket. Repülő rovarokat fog. Szeptemberben, nagy csapatokban Közép-Afrikába, Dél-Afrikába vonul.

Kis poszáta (*Sylvia curruca*)

Fészkelő, rendszeres, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

A verébnél kisebb, zömök testű. Éneke hangos, csörgésre emlékeztet. Az olyan erdőket, nagy parkokat kedveli, ahol dús az aljnövényzet. Fészket sűrű bokorra építi. Az ágakon, leveleken élő rovarokat, pókokat eszi, összeállt bogycsoportokat is fogyaszt. Kelet-Afrikában telegy, vonulási időszakban gyakran látható.

Seregély (*Sturnus vulgaris*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Fekete rigó méretű. Éneke rekedtes, érdes. Gyakran utánoz más énekesmadarakat. Elsősorban faodúkból, de épületek zugaiban is költ. Mindenevő. Korán érkezik és korán vonul el. A Földközi-tenger nyugati részén tölti a telet, de vannak áttelelők is. Az ősszel nagy szőlőkárokat okozó hatalmas csapatok már északról érkeznek.

5

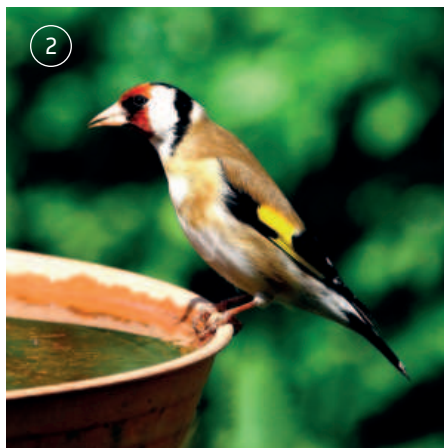

Kenderike (*Carduelis cannabina*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Széncinege méretű, de karcsúbb. Bokrok, fák tetejéről változatosan, dallamosan csicseregve énekel. Bokrokban, sövények közt alacsonyan fészkel. Gyommagvakat eszik. Télen csapatokba verődik. Egy részük Olaszország felé elkóborol, hozzánk teletők is érkeznek.

2

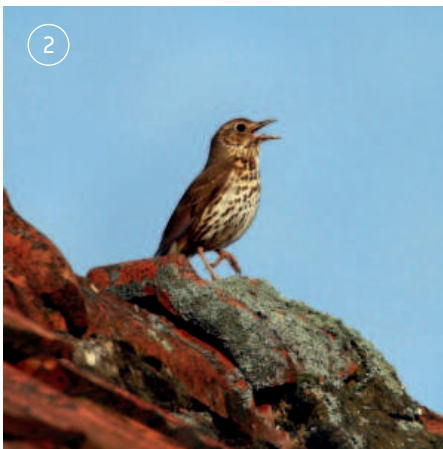

Tengelic (*Carduelis carduelis*)

Fészkelő, gyakori, részben vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kék cinege méretű. Piros arca, feketefehér fejmintázata miatt mással összetéveszthetetlen. Dallamos, lágy hangon csicsereg. Fán, az ágvégek közelében épít fészket. Szívesen eszi a bogáncs magját. Egy részük télen a Földközi-tenger környékére húzódik, nálunk sok északról érkező telet. Ilyenkor nagy csapatokban jár.

2

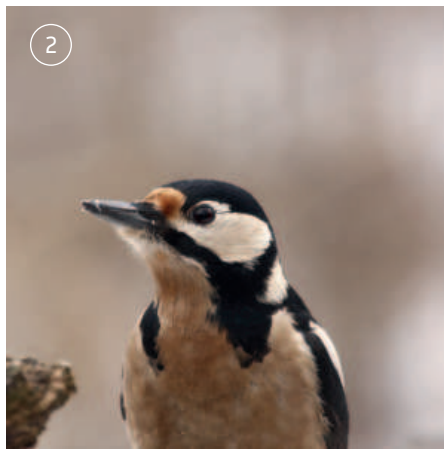

Énekes rigó (*Turdus philomelos*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Kisebb, mint a fekete rigó. Éneke többször ismételt egyszerű, csengő hangokból áll. A fenyőerdőket kedveli, de lombos erdőben vagy parkokban is költ. Fészket fákra, bokrokra építi, sárral kitapasztja. Gilisztákat, csigákat, hernyókat, rovarokat bogyókat eszik. A Földközi-tenger nyugati részén telet. Korán visszatér, éneke a tavasz érkezését jelzi.

2

Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Fekete rigó méretű. Fülénél a fekete sáv felhúzódik a tarkójáig. Csak a hím tarkója piros. Tél végétől faágakon dobol, a hangja éles kiáltás. Maga készítette odúban költ. Rovarokat, lárvákat, hangyákat fogyaszt, ősszel, télen magvakat is eszik. Ágvillába, kéregrepedésbe szorítva töri fel a diót, mandulát. Települések környékén is gyakori.

12

Nyaktekeres (*Jynx torquilla*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, védett
Természetvédelmi érték: 50 000 Ft

A harkályfélékhez tartozik. Veréb méretű, de karcsúbb. Fakéreghez hasonlító rejtő színezete miatt nehéz észrevenni. Hangja éles „vi-vi-vi”. Ligetes erdők, öreg gyümölcsösök odúlakó madara. Gyakran foglal el mesterséges odúkat. Táplálékát főként hangyák, hangyabábók adják, amelyeket hosszú, ragadós nyelvvel szedegeti össze. Közép-Afrikában telet.

2

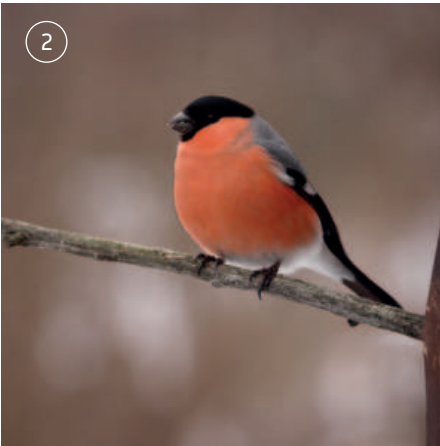

Zöld küllő (*Picus viridis*)

Fészkelő, rendszeres, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 50 000 Ft

Gerle méretű. Feje egészen a tarkójáig piros. Hangos „klü-klü-klü” kacagó hangja van. Maga véste odúban fészkel. Mivel főként hangyákat, hangyabábókat eszik, gyakran láthatjuk a talajon vagy a talajközelsben. Nem vonul, de költés után kóborol.

2

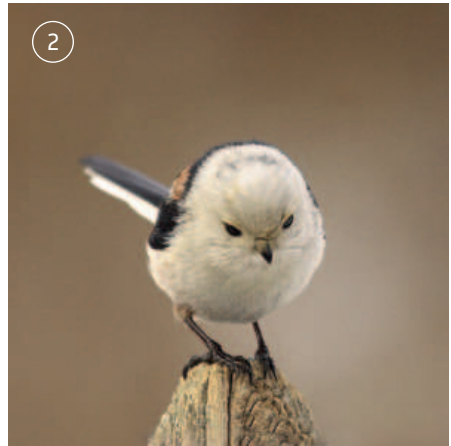

Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*)

Ritka fészkelő, vonulásban gyakori, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

A verébnél valamivel nagyobb. Alakja és színezete miatt eltevézhetetlen. Éneke halk, dallamos. Fák csúcsán ülve gyakran hallatja füttyögő hangját. Örökzöldeken fészkel. Magevő, de rovarokat is fogyaszt. Nálunk északról érkező csapatok telelnek, ilyenkor az etetőn is láthatjuk őket.

2

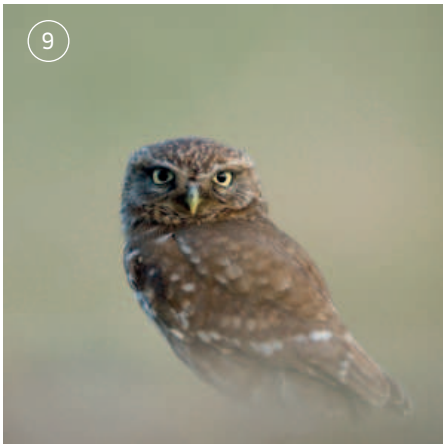

Őszapó (*Aegithalos caudatus*)

Fészkelő, gyakori, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 25 000 Ft

Ökörszem méretű, de nagyon hosszú farka miatt nagyobbbnak látszik. Alakja miatt összetéveszthetetlen. Halk, háromtagú hangja van. Ligetes, bokros erdőben ovális, zárt fészket épít. Hernyókat, apró rovarokat, pókokat fogyaszt. Költés után, télen csapatokba verődve kóborol. Ilyenkor vegyes cinegecsapatokban is láthatjuk.

9

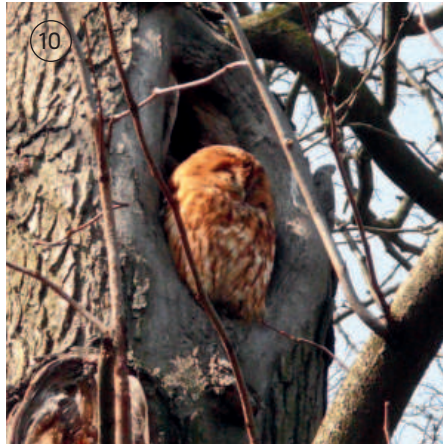

Kuvik (*Athene noctua*)

Fészkelő, rendszeres, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 100 000 Ft

Jó férfióköl méretű, kerek, nagyfejű bagoly. Napközben is kívül a kéményre, háztetőre vagy villanypóznára. Költési időben sokat kiáltozik. Öreg épületek tetőszerkezetében, üregekben költ. Fészket nem épít, tojásait az aljzatra rakja. Pockok, egerek adják fő táplálékát, de rovarokat is fog. Télen madarakat is zsákmányol. Speciális odúval megtelepíthető.

10

Macskabagoly (*Strix aluco*)

Fészkelő, rendszeres, állandó, védett
Természetvédelmi érték: 50 000 Ft

Az erdei fülesbagolynál nagyobb. Költési időben többtagú, hangos huhogó hangot ad. Faodúkból fészkel, elfoglalja a mesterséges odút is. Költés idején, ha a szülők veszélyt éreznek, még az embert is megtámadhatják és komoly sérüléseket okozhatnak. Kisemlősöket, néha madarakat fogyaszt. Az öregek a költőhely közelében maradnak, a fiatalok kóborolnak. Települések környékén is előfordul.

2

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Fészkelő, gyakori, vonuló, fokozottan védett
Természetvédelmi érték: 100 000 Ft

A magyarok kedves madara. Fejét hátra hajtva, csőrét csattogtatva kelepel. Régebben fákon fészkel, mostanában főként kéményeken, villanyoszlopokon. Nyílt, füves területeken, nedves réteken, tarlókon táplálkozik, kisebb állatokat eszik. Téle Afrikába vonul, egyes példányai Dél-Afrikáig is eljutnak.

Fotó:

Magyar Madártani és
Természetvédelmi
Egyesület

1. Bajor Zoltán
2. Orbán Zoltán
3. Dr. Gyüre Péter
4. Mészáros József
5. Lóki Csaba
6. Topits Rita
7. Dombó Szabolcs
8. Németh Ákos
9. Máté Bence
10. Pézsa Sarolta
11. Tóth Erzsébet
12. Lukács Katalin Odett
13. Nagy Károly

IMPRESSZUM

Sport, Oktatás, Kultúra, Környezet-
és Természetvédelem Egyesület
1102 Budapest, Füzér utca 38/a. Fsz. 1.
adószám: 19299648-1-42

e-mail: info@sokkegyesulet.hu
URL: <https://sokkegyesulet.hu/>
Felelős szerkesztő: Péter Anikó

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület
URL: <https://mme.hu/>

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.